

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye’de Hayat Dışı Sigorta şirketlerinin Finansal Sağlamlığının CAMELS Modeli ile Analizi

Merve EMİRCAN¹ Emine ÖNER KAYA²

<u>Gönderim Tarihi</u>	<u>Kabul Tarihi</u>
<u>05.06.2023</u>	<u>06.07.2023</u>

Önerilen Atıf / Suggested Citation: Emircan, M. & Öner Kaya, E. (2023). Türkiye’de Hayat Dışı Sigorta şirketlerinin Finansal Sağlamlığının CAMELS Modeli ile Analizi. Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 10(2), 143-160.

Öz

CAMELS modeli, sigorta şirketlerinin finansal istikrar ve sağlamlığını sermaye yeterliliği (C), varlık kalitesi (A), reasürans (R) ve aktüeryal denge (A), yönetimin sağlamlığı (M), kazanç ve kârlılık (E), likidite (L) ve piyasa riskine duyarlılık (S) kategorilerine ilişkin finansal sağlamlık göstergelerine dayalı olarak değerlendiren bir modeldir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının CAMELS çerçevesine dayalı olarak analiz edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, 2018-2022 yılları arasındaki beş yıllık dönemde Türkiye’de faaliyet gösteren 32 hayat dışı sigorta şirketinin ve bir bütün olarak hayat dışı sigorta sektörünün CAMELS çerçevesinde belirlenen 15 adet finansal sağlamlık göstergesi hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, 2020 yılından sonraki dönemde, özellikle 2022 yılında, sektöre ilişkin finansal sağlamlık göstergelerinde bir gerileme eğilimi olduğunu göstermektedir. Bu eğilim özellikle sermaye yeterliliğinin, kazanç ile kârlılığın ve likiditenin analizi için hesaplanan finansal sağlamlık göstergelerinde gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Sağlamlık, CAMELS, Hayat Dışı Sigorta şirketleri, Türkiye

Jel Kodları: G22

Analysis of the Financial Soundness of Non-Life Insurance Companies in Türkiye with the CAMELS Model

Abstract

The CAMELS model is a ratio-based model that evaluates the financial stability and soundness of insurance companies based on financial soundness indicators related to capital adequacy (C), asset quality (A), reinsurance (R) and actuarial issues (A), management soundness (M), earnings and profitability (E), liquidity (L), and sensitivity to market risk (S). The aim of this study is to analyze the financial soundness of non-life insurance companies operating in Türkiye based on the CAMELS framework. For this purpose, 15 financial soundness indicators were determined within the CAMELS framework, and the financial soundness indicators of 32 non-life insurance companies operating in Türkiye and the non-life insurance sector as a whole were calculated for the five-year period between 2018-2022. The findings show that there is a downward trend in the financial soundness indicators of the sector in the period after 2020, especially in 2022. This trend is especially observed in the financial soundness indicators calculated for the analysis of capital adequacy, earnings and profitability and liquidity.

Keywords: Financial Soundness, CAMELS, Non-Life Insurance Companies, Türkiye

Jel Codes: G22

¹ Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Sigortacılık Bölümü, merve.emircan@hbv.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7569-5298>

² Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Finans ve Bankacılık Bölümü, emine.oner@hbv.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4247-0866>

1. Giriş

Sigorta, pek çok gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ekonomilerde finans sektörünün önemli ve büyüyen bir parçasıdır (Simpson ve Damoah, 2008). Temel işlevi risk transferi olmakla birlikte, sigorta şirketleri aynı zamanda ekonomideki en büyük yatırımcılardan biridir (Haiss ve Sümeği, 2008, s. 410). Sigorta şirketlerinin iyi bir finansal sağlık ve sağlam bir finansal performans sergilemesi oldukça önemlidir (Ghimire ve Kumar, 2014). Sigorta sektöründe finansal istikrarın ve sağlamlığın değerlendirilmesi, bir sigorta şirketinin genel finansal durumunun birçok faktöre bağlı olması ve bu faktörlerden yönetim kalitesi, organizasyon yapısı ve sistem kontrolü gibi bazılarının sayısal olarak belirlenmesinin güç olması nedeniyle, kapsamlı ve zor bir süreçtir (Simpson ve Damoah, 2008; Surya ve Sudha, 2020, s. 1234). Finansal sistem kırılabilirliğinin bir kaynağı olarak sigorta sektörünü araştıran Das, Davies ve Podpiera (2003), Uluslararası Para Fonu (IMF) Çalışma Tebliği olarak yayımlanan çalışmalarında sigorta sektörünün karşı karşıya olduğu riskleri ve sistemik etkileri olan bazı sigorta şirketi finansal başarısızlıklarını incelemiştir. Daha sonra ise sigorta şirketlerinin ve bir bütün olarak sigorta sektörünün finansal sağlamlığının gözetimi için derlenmesi ve kullanılması gereken bazı göstergeler önermişlerdir. Das vd. (2003) tarafından sigorta şirketlerinin ve sigorta sektörlerinin finansal sağlamlığının değerlendirilmesi için önerilen sigorta finansal sağlamlık göstergeleri, bankalar için yaygın olarak kullanılan CAMELS yöntemine “reasürans” ve “aktüeryal denge” unsurlarını ekleyen CARAMELS çerçevesi içinde sunulmuştur (Das vd. 2003, s. 26). CARAMELS çerçevesi, sigorta şirketlerinin ve bir bütün olarak sigorta sektörünün finansal istikrarını ve sağlamlığını değerlendirmek için önerilen oran tabanlı bir modeldir (Chakraborty ve Sengupta, 2015, s. 5; Chakraborty, 2016, s. 178).

Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (TSB)’nin 2022 yılına ilişkin yayımladığı 12 aylık mali tablo ve istatistiklere göre, 2022 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de 44 hayat dışı, 5 hayat, 15 hayat ve emeklilik ve 3 reasürans olmak üzere toplam 67 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketi faaliyet göstermektedir (TSB, 2023). Türkiye’de 2022 yılı sonu itibarıyla yaklaşık olarak hayat dışı prim üretimi 204 milyar TL (toplam prim üretiminin yaklaşık %87’si), hayat prim üretimi 31 milyar TL (toplam prim üretiminin yaklaşık %13’ü) ve sigorta sektörünün toplam prim üretimi 235 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında toplam prim üretimi bir önceki yıla göre %123 oranında artmıştır. Prim üretimindeki reel değişim ise yaklaşık %36 oranında gerçekleşmiştir (TSB, 2023).

Swiss Re Institute tarafından 2023 yılında yayımlanan World Insurance (Dünya Sigortacılığı) Raporu’nda yer alan verilere göre, 2022 yılı sonu itibarıyla küresel sigorta sektöründe toplam prim hacmi 6.782.235 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamın %41,5’i (2.813.032 milyon ABD doları) hayat sigortalarında, %58,5’i (3.969.203 milyon ABD doları) ise hayat dışı sigortalarda üretilen primlerden oluşmaktadır (Swiss Re Institute, 2023, s. 38). %0,2 oranındaki payı ile Türkiye, 2022 yılı dünya prim üretimi sıralamasında 37’nci sırada yer almaktadır (Swiss Re Institute, 2023). Ulusal ekonomilerde sigortanın göreceli önemini göstermek için geleneksel olarak iki ölçü kullanılmaktadır (Outreville, 2013, s. 74). Bunlardan biri sigorta yoğunluğu olup kişi başına düşen prim tutarını göstermektedir. Kişi başına prim üretimi, dünya genelinde 2022 yılında 853 ABD dolarıdır. Türkiye, kişi başına 154 ABD doları prim üretimiyle, 2022 yılı itibarıyla sigorta yoğunluğu bakımından 65’inci sırada yer almaktadır (Swiss Re Institute, 2023). Bir diğeri ise prim üretiminin gayri safi yurt içi hasıla (GSYH)’ya oranını gösteren sigorta penetrasyonudur. 2022 yılında dünya genelinde %6,8 olan sigorta penetrasyonu, Türkiye’de %1,5 olarak gerçekleşmiştir (Swiss Re Institute, 2023).

Bu çalışmada, Türkiye’de hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının CARAMELS finansal sağlamlık göstergeleri kullanılarak analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye’de sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığını CARAMELS göstergeleri ile inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olması nedeniyle bu çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışma, beş kısımdan oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından, ikinci kısımda CARAMELS göstergeleri kullanılarak sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının analiz edildiği önceki çalışmalar incelenmektedir. Yöntem kısmında, analizde kullanılan veri setine ve CARAMELS finansal sağlamlık göstergelerine yer verilmektedir. Hayat dışı sigorta şirketlerine ilişkin analiz sonuçları bulgular kısmında ele alınmakta ve sonuç kısmında yer alan değerlendirmeler ile çalışma sonlandırılmaktadır.

2. Literatür Taraması

Bankacılık sektöründe bankaların finansal sağlamlığını ölçmek amacıyla çeşitli analiz yöntemleri kullanılmaktadır. 1980'li yıllarda ABD'de uygulanmaya başlanan CAMELS analizi de bu yöntemlerden biridir. Bankaların finansal durumlarını tespit ve analiz etmek amacıyla uygulanan CAMELS yöntemi, baş harflerini oluşturan 6 adet unsuru içermektedir. C, sermaye yeterliliğini (capital adequacy); A, varlık kalitesini (asset quality); M, yönetim kalitesini (management quality); E, kârlılık durumunu (earnings); L, likiditeyi ve S, piyasa riskine duyarlılığı (sensitivity to market risk) ifade etmektedir. Bu altı unsurun her biri, çeşitli finansal oranlar kullanılarak bankaların finansal durumunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır. CAMELS yöntemi, bankaların finansal sağlamlığının ölçülebilmesi bakımından bankacılık sektöründe önemli bir yere sahiptir.

Dünyada ve Türkiye'de CAMEL(S) yöntemi ile bankaların finansal sağlamlığını analiz eden çok sayıda çalışma mevcuttur (örneğin Thomson, 1991; Gilbert, Meyer ve Vaughan, 2000; Türker Kaya, 2001; Canbaş, Çabuk ve Kılıç, 2005; Çinko ve Avcı, 2008; O'Keefe ve Wilcox, 2009; Dash ve Das, 2009; Sakarya, 2010; Christopoulos, Mylonakis ve Diktapanidis, 2011; Dang, 2011; Prasad ve Ravinder, 2012; Kandemir ve Demirel Arıcı, 2013; Çağlı ve Mukhtarov, 2014; Ferrouhi, 2014; Gümüş ve Nalbantoğlu, 2015; Ege, Topaloğlu ve Karakozak, 2015; Öztürk Karaçor, Mangır, Kodaz ve Kartal, 2017; Çizgici Akyüz ve Emir, 2018; Karaca, Altumur ve Çevik, 2019; Akyüz, Soba ve Yeşil, 2020). Bu çalışmaların bir kısmında, CAMELS yönteminin bankaların finansal performansları ile risk düzeylerini ölçmede ve finansal başarısızlıklarını öngörmeye ne kadar etkili olduğu incelenmekte, bir kısmında ise CAMELS yöntemi ile bankaların finansal performansları ölçülerek bankalar arasında karşılaştırma yapılması amaçlanmaktadır.

Bankacılık sektöründe olduğu gibi sigorta sektöründe de finansal sağlamlığın değerlendirilmesi için kullanılan birçok yöntem mevcuttur. CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri de sigorta sektöründe finansal sağlamlığın analizi için kullanılmaktadır. CAMELS yöntemi hem dünyada hem de Türkiye'de bankaların finansal sağlamlığının analizinde yaygın bir şekilde kullanılırken, sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının CAMELS çerçevesinde analiz edildiği çalışmaların sayısının özellikle Türkiye'de oldukça sınırlı olduğunu ifade etmek mümkündür.

Das vd. (2003) tarafından önerilen sigorta finansal sağlamlık göstergeleri, hayat ve hayat dışı sigorta şirketleri için ayrı setler halinde sunulmuştur. Bununla birlikte, sigorta finansal sağlamlık göstergelerinin önemli bir kısmının, hem hayat hem de hayat dışı sigorta şirketleri için ortak olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 1 ve Tablo 2). Sigorta sektöründe finansal istikrarın ve sağlamlığın CAMEL(S) çerçevesinde analiz edildiği çalışmalar incelendiğinde, mevcut çalışmaların bir kısmında sadece hayat sigortası şirketlerine, bir kısmında sadece hayat dışı sigorta şirketlerine, bir kısmında ise hem hayat hem de hayat dışı sigorta şirketlerine odaklanıldığı tespit edilmiştir.

Sadece hayat sigortacılığı alanında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin incelendiği çalışmalardan biri Ghimire ve Kumar (2014) tarafından gerçekleştirilmiş olup söz konusu çalışmada 2007-08'den 2011-12'ye kadar olan beş yıllık dönemde CAMEL parametreleri temelinde Nepal'deki hayat sigortası şirketlerinin finansal performansı ve sağlamlığı değerlendirilmiştir. Çalışmada her bir şirketin 2011-12 finansal performansı ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, analiz edilen beş yıllık döneme ilişkin ise genel bir bakış sunulmuştur. Ayrıca analiz edilen parametreler yanı sıra nitel faktörlerin de finansal sağlamlık üzerinde hayati bir öneme sahip olduğu ifade edilmiştir. Sadece hayat sigortası şirketlerinin ele alındığı çalışmalardan bir diğerinde Ansari ve Fola (2014), Hindistan'daki hayat sigortası şirketlerinin finansal sağlamlığını ve performansını CAMEL modeli ile incelemiştir. Yedi hayat sigortası şirketinin 2008-09 ile 2012-13 arasındaki beş yıllık verilerinin kullanıldığı çalışmada, özel ve kamu hayat sigortası şirketleri arasında sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, yönetim etkinliği, kazanç ve kârlılık ile likidite durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Hindistan hayat sigortası şirketlerinin ele alındığı bir başka çalışmada Chakraborty ve Sengupta (2015), Hindistan'ın önde gelen dört hayat sigortası şirketinin 2010-11'den 2012-13'e kadar olan üç finansal döneme ilişkin verilerini kullanarak finansal sağlamlık göstergelerine dayalı CAMELS modelini uygulamıştır. Chakraborty ve Sengupta (2015) tarafından yapılan analizlerde de gerekli bilgilerin bulunmaması nedeniyle piyasa riskine duyarlılık (S) kategorisi için göstergeler hesaplanamamıştır. Çalışmada sermaye yeterlilik oranı analizi ve piyasa yoğunlaşma analizi de gerçekleştirilmiş olup CAMELS

çerçevesinde kullanılan göstergelere göre analize dahil edilen hayat sigortası şirketlerinin sıralaması yapılmıştır.

CAMELS çerçevesinde sadece hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlık göstergelerinin analiz edildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Simpson ve Damoah (2008), Gana'daki hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlığını belirlemede düzenleyici ve denetleyici kurum tarafından mevcut durumda kullanılan değerlendirme araçlarını incelemiş ve bu araçları CAMELS ve diğer değerlendirme çerçeveleriyle karşılaştırmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, Gana'daki hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlığını değerlendirmek için CAMELS modelinin uygun olduğunu göstermiştir. Hayat dışı sigorta şirketlerinin incelendiği bir başka çalışmada Chakraborty (2016), 2008-09'dan 2014-15'e kadar olan dönemde Hindistan'daki dört kamu sektörü genel sigorta şirketinin finansal etkinliklerini Das vd. (2003) tarafından genel sigorta şirketleri için önerilen finansal sağlık göstergeleri doğrultusunda CAMELS çerçevesini kullanarak analiz etmiş ve en iyi performansı gösteren şirketi belirlemiştir. Çalışmada CAMEL kategorileri için yedi finansal sağlık göstergesi (altı gösterge temel setten ve bir gösterge teşvik edilen setten olmak üzere) kullanılmış, piyasa riskine duyarlılık kategorisi (S) için ise veri eksikliği nedeniyle herhangi bir gösterge hesaplanamamıştır. Ghauri, Ali, Chanar ve Obaid (2019) ise 2007-2016 yılları arasındaki dönemde Pakistan'da faaliyet gösteren 22 hayat dışı sigorta şirketinden oluşan bir panel veri setini kullanarak hayat dışı sigorta sektörü için makroekonomik faktörlerin CAMELS çerçevesinin finansal sağlık göstergeleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Analizler neticesinde, değişkenler arasındaki en yüksek ilişki sayısına bağlı olarak, makroekonomik faktörler (enflasyon ve ekonomik büyüme) ile seçilmiş CAMELS finansal sağlık göstergeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Hırvatistan'da faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin finansal sağlığını CAMELS modeli ile analiz eden Smajla (2014), çalışmasında sadece hayat sigortacılığı, sadece hayat dışı sigortacılık ve hem hayat sigortacılığı hem de hayat dışı sigortacılık alanlarında faaliyet gösteren (kompozit) şirketlerin finansal durumlarını 2011 yılı verilerini kullanarak incelemiştir. Çalışmada finansal sağlık göstergeleri, hayat ve hayat dışı şirketler arasındaki farklar dikkate alınarak Das vd. (2003)'nin CAMELS metodolojisine göre hesaplanmıştır. Ancak kompozit sigorta şirketleri hem hayat hem de hayat dışı sigortacılık alanında faaliyet gösterdikleri için, sadece hayat dışı şirketler için olan ya da sadece hayat sigortası şirketleri için olan finansal sağlık göstergeleri, bu şirketler için de hesaplanmıştır. Ayrıca Smajla (2014), piyasa riskine duyarlılık (S) kategorisindeki göstergelerin bilgi eksikliği nedeniyle hesaplanamadığını ifade etmiştir. Adejare ve Aliu (2020), 2012-2018 döneminde Nijerya borsasında işlem gören ve söz konusu döneme ilişkin sürekli veriye sahip olan 22 sigorta şirketinin verilerini kullanarak yönetim kurulu üyelerine ilişkin dinamiklerin sigorta şirketlerinin finansal performansı üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada finansal performansı ölçmek üzere bağımlı değişken olarak CAMELS bileşenleri kullanılmıştır. Analiz neticesinde, yönetim kuruluna ilişkin değişkenlerin, CAMELS bileşenlerinin en azından biri ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Surya ve Sudha (2020) ise CAMELS çerçevesinin temel setini ayrıntılı olarak incelemiş ve CAMELS çerçevesini oluşturan her bir kategorideki finansal sağlık göstergelerini tek tek ele almıştır.

Türkiye'de, yazarların bilgisi dahilinde, CAMELS modeli ile sigorta şirketlerinin finansal performanslarının analiz edildiği tek çalışma Genç, Akgül ve Genç (2021) tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmada Türkiye'de kurulan ve 2017 yılına kadar faaliyetlerine kooperatif sigorta şirketi olarak devam eden Kuru ve Doğa sigorta şirketlerinin finansal performansları analiz edilmiştir. Çalışmada, CAMELS yönteminin uygulanması sürecinde kategoriler aynı kalmakla birlikte finansal sağlık göstergeleri belirlenirken Türkiye sigorta piyasası şartlarına uygunluk göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin, aktüeryal denge (A) kategorisinde finansal sağlık göstergesi olarak teknik karşılıkların cari varlıklara oranı; piyasa riskine duyarlılık (S) kategorisinde finansal sağlık göstergesi olarak ise trafik sigortası ile kasko sigortası primi toplamının toplam prime oranı kullanılmıştır.

3. Yöntem

Çalışmanın bu kısmında, CAMELS çerçevesinde hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının analizinde kullanılan finansal sağlamlık göstergelerine, bu göstergelerin hesaplanmasında kullanılan verilere ve verilerin temin edildiği kaynaklara yer verilmektedir.

3.1. Veri Seti

Çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren hayat dışı sigorta şirketlerinin 2018-2022 dönemine ait beş yıllık verileri kullanılmaktadır. Söz konusu yıllık veriler, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (TSB)’nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilmiş olup ikincil veri niteliğindedir (TSB, 2023).

TSB’nin 2022 yılına ilişkin yayımladığı 12 aylık mali tablo ve istatistiklerde, 2022 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de faaliyet gösteren 44 adet hayat dışı sigorta şirketi olduğu görülmektedir (TSB, 2023). Çalışmada analiz kapsamına, 2018-2022 döneminin tamamında faaliyet gösteren ve eksik verisi bulunmayan hayat dışı sigorta şirketleri dahil edilmiştir. Ayrıca Türkiye’de yurt dışında kurulu bulunan bir sigorta şirketinin şubesi olarak faaliyet gösteren hayat dışı sigorta şirketlerine de analiz kapsamında yer verilmemiştir. Bu çerçevede, Türkiye’de faaliyet gösteren 32 hayat dışı sigorta şirketi analiz kapsamına alınmıştır. 2022 yılı sonu itibarıyla analize dahil edilen şirketlerin prim üretimi, Türkiye’de faaliyet gösteren hayat dışı sigorta şirketlerinin toplam prim üretiminin yaklaşık %84’ünü oluşturmaktadır.

Çalışmada yıllar itibarıyla hesaplanan finansal sağlamlık göstergeleri, analize dahil edilen sigorta şirketlerinin adları Ş1, Ş2, Ş3, ..., Ş32 şeklinde kodlanarak sunulmaktadır.

3.2. CAMELS Finansal Sağlamlık Göstergeleri

Sigorta şirketlerinin ve sigorta sektörlerinin finansal sağlamlığının ve sağlamlığının periyodik olarak izlenmesi için Das vd. (2003), temel finansal sağlamlık göstergelerini içeren bir çekirdek set ve daha spesifik güvenlik açıklarının izlenmesi için faydalı ek göstergeler içeren teşvik edilen bir set olmak üzere iki gösterge seti önermiştir. Sigorta riskleri ve başarısızlık nedenleri, her iki finansal sağlamlık gösterge setinin geliştirilmesi sürecinin de başlangıç noktasını oluşturmuş ve göstergelerin belirlenmesi sürecinde analitik anlamlılık, sınırlı sayıda göstergeyle önemli bilgi içeriği elde etme, mevcudiyet ile çoğu durumda uygunluk (belirli bir ülke veya iş koluna özgü olmama) kriterleri dikkate alınmıştır (Das vd., 2003, s. 25).

Das vd. (2003) tarafından seçilen temel finansal sağlamlık göstergeleri, bankalar için rutin olarak kullanılan CAMELS (sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, yönetim sağlamlığı, kârlılık, likidite ve piyasa riskine duyarlılık) metodolojisine reasürans ve aktüeryal konuları ekleyen CAMELS çerçevesi içinde sunulmaktadır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Sigorta Finansal Sağlamlık Göstergeleri Seti (Temel Set)

	Kategori	Gösterge	Hayat Dışı	Hayat
C	Sermaye Yeterliliği	Net prim / Sermaye	X	
		Sermaye / Toplam varlıklar	X	X
		Sermaye / Teknik karşılıklar		X
A	Varlık Kalitesi	(Taşınmazlar + Kote edilmemiş paylar + Alacaklar) / Toplam varlıklar	X	X
		Alacaklar / (Brüt prim + Reasürans geri ödemeleri)	X	X
		Pay senedi yatırımları / Toplam varlıklar	X	X
		Takipteki krediler / Toplam brüt krediler		X
R	Reasürans	Konservasyon oranı (net prim / brüt prim)	X	X
A	ve Aktüeryal Konular	Net teknik karşılıklar / Son üç yılda ödenen net hasarların ortalaması	X	

		Net teknik karşılıklar / Son üç yılda alınan net prim ortalaması		X
M	Yönetimin Sağlamlığı	Brüt prim / Çalışan sayısı	X	X
		Çalışan başına düşen toplam varlık (Toplam varlık / Çalışan sayısı)	X	X
E	Kazanç ve Kârlılık	Hasar prim oranı (Net hasar / Net prim)	X	
		Masraf oranı (Gider / Net prim)	X	X
		Bileşik oran = Hasar prim oranı + Masraf oranı	X	
		Teknik karşılıklarda değişim / Teknik karşılıklar		X
		Yatırım geliri / Net prim	X	
		Yatırım geliri / Yatırım varlıkları		X
		Öz kaynak kârlılığı (ROE)	X	X
L	Likidite	Likit varlıklar / Cari yükümlülükler	X	X
S	Piyasa Riskine Duyarlılık	Net açık döviz pozisyonu / Sermaye	X	X
		Varlıkların ve yükümlülüklerin süresi		X

Kaynak: Das vd., 2003, s. 28

Das vd. (2003)'nin sigorta sektörünün gelişmişlik düzeyinin ve bilgi mevcudiyetinin izin verdiği ölçüde derlenmesini ve kullanılmasını önerdiği teşvik edilen finansal sağlamlık göstergeleri de, temel göstergelerde olduğu gibi, piyasa bazlı göstergeler ve grup riskleriyle ilgili göstergeler için ek kategorilerle birlikte CAMEL çerçevesinde sunulmaktadır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Sigorta Finansal Sağlamlık Göstergeleri Seti (Teşvik Edilen Set)

	Kategori	Gösterge	Hayat Dışı	Hayat
C	Sermaye Yeterliliği	Ödeme gücü marjının kapsamı	X	X
		Risk bazlı sermaye yeterlilik oranları	X	X
A	Varlık Kalitesi	Finansal türevlerdeki varlık/yükümlülük pozisyonunun toplam sermayeye oranı	X	X
		Yatırımlar: coğrafi dağılım	X	X
		Yatırımlar: sektör dağılımı	X	X
R A	Reasürans ve Aktüeryal Konular	Yazılan poliçeler: coğrafi dağılım	X	X
		Yazılan poliçeler: sektör dağılımı	X	X
		Yazılan poliçeler: ana iş kollarına göre dağılım	X	X
M	Yönetimin Sağlamlığı	Yönetim giderleri / Brüt prim	X	X
		Personel giderleri / Brüt prim	X	X
E	Kazanç ve Kârlılık	Çalışan başına kazanç (Net kâr / Çalışan sayısı)	X	X
		Aktif kârlılığı (ROA)	X	X
		Net gelir / Toplam gelir	X	
L	Likidite	Likit varlıklar / Toplam varlıklar	X	X
		Likit yükümlülükler / Toplam yükümlülükler		X
Piyasa Bazlı Göstergeler		Piyasa değeri / Defter değeri	X	X
		Fiyat / Kazanç (F/K) oranı	X	X
		Fiyat / Brüt prim	X	X
Grup Riskleri		Grup alacakları / Toplam varlıklar	X	X
		Grup (prim + hasar) / Toplam (prim + hasar)	X	X

Kaynak: Das vd., 2003, s. 37.

Sigorta şirketlerinin finansal sağlamlık ve istikrarının değerlendirilmesi amacıyla Das vd. (2003) tarafından önerilen CAMELS çerçevesindeki (hem temel göstergeler seti hem de teşvik edilen göstergeler seti) finansal sağlamlık göstergeleri için ulaşılması veya sürdürülmesi gereken herhangi bir hedef değer belirtilmemiştir. Finansal sağlamlık göstergelerinin faydalı olabilmesi için, sigorta şirketlerinin söz konusu göstergeleri zaman içinde ve emsalleri ile karşılaştırması önerilmiştir (Chakraborty, 2016, s. 179).

Çalışmada kullanılan sigorta finansal sağlamlık göstergeleri CAMELS çerçevesinde Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Analizde Kullanılan Hayat Dışı Sigorta Finansal Sağlamlık Göstergeleri

	Kategori	Gösterge
C	Sermaye Yeterliliği	Net yazılan primler / Öz kaynaklar
		Öz kaynaklar / Toplam varlıklar
A	Varlık Kalitesi	Cari olmayan varlıklar / Toplam varlıklar
		Esas faaliyetlerden alacaklar / Toplam varlıklar
R	Reasürans	Konservasyon oranı (Net yazılan primler / Brüt yazılan primler)
A	Aktüeryal Denge	Net teknik karşılıklar / Cari varlıklar
M	Yönetimin Sağlamlığı	Brüt yazılan primler / Çalışan sayısı
		Yönetim giderleri / Brüt yazılan primler
		Personele ilişkin giderler / Brüt yazılan primler
E	Kazanç ve Kârlılık	Hasar prim oranı [Gerçekleşen hasar (net) / Kazanılmış prim (net)]
		Masraf oranı [Faaliyet giderleri / Yazılan prim (net)]
		Bileşik oran = Hasar prim oranı + Masraf oranı
L	Likidite	Likit varlıklar / Cari yükümlülükler
		Likit varlıklar / Toplam varlıklar
S	Piyasa Riskine Duyarlılık	(Brüt yazılan primler _{Kara Araçları} + Brüt yazılan primler _{Kara Araçları Sorumluluk}) / Brüt yazılan primler

Türkiye’de hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının analiz edilmesi amacıyla bu çalışmada 15 adet finansal sağlamlık göstergesinin kullanılması tercih edilmiştir. Finansal sağlamlık göstergelerinin seçiminde, Das vd. (2003) tarafından önerilen temel göstergeler seti ile teşvik edilen göstergeler seti göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca Türkiye’de hayat dışı sigorta sektörünün şartlarını daha iyi yansıtmaları bakımından Genç, Akgül ve Genç (2021, s. 106) tarafından kullanılan göstergeler ile bu göstergelerin değerlendirilmesinde kullanılan ölçütlerden de yararlanılmıştır.

4. Bulgular

Finansal sağlamlığın CAMELS göstergeleri ile analizi sürecinde incelenen ilk kategori sermaye yeterliliğidir. Sigorta şirketleri için sigortalılara karşı yükümlülüklerini yerine getirebilecek finansal güce sahip olmak çok önemli olup sermaye yeterliliği bir sigorta şirketinin finansal gücünü değerlendirme sürecinde önemli bir kriterdir (Öner Kaya, 2016, s. 281). Hayat dışı sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliği analizi için bu çalışmada net yazılan primlerin öz kaynaklara oranı ve öz kaynakların toplam varlıklara oranı olmak üzere iki gösterge kullanılmıştır. Analize dahil edilen hayat dışı sigorta şirketlerinin 2018-2022 dönemi için hesaplanan sermaye yeterliliğine ilişkin finansal sağlamlık göstergeleri Tablo 4’te sunulmaktadır. Tablo 4’te ayrıca her bir yıl için Türkiye’de faaliyet gösteren bütün hayat dışı sigorta şirketlerinin toplam verileri kullanılarak hesaplanan hayat dışı sigorta sektörünün sermaye yeterliliği göstergelerine de yer verilmektedir.

Tablo 4. Sermaye Yeterliliği (C) 'ne İlişkin Finansal Sağlık Göstergeleri, 2022-2018

Sektör	Net yazılan primler / Öz kaynaklar					Öz kaynaklar / Toplam varlıklar				
	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018
Ş1	3,52	3,57	2,64	2,90	2,79	0,15	0,14	0,20	0,19	0,20
Ş2	1,99	1,92	1,82	1,71	1,79	0,31	0,27	0,28	0,30	0,29
Ş3	2,90	2,26	1,93	2,10	2,32	0,20	0,19	0,23	0,22	0,21
Ş4	7,78	3,19	2,26	2,70	2,28	0,10	0,17	0,21	0,23	0,28
Ş5	3,16	2,84	3,13	10,01	47,10	0,22	0,23	0,15	0,05	0,01
Ş6	1,81	1,46	1,59	1,80	2,45	0,27	0,25	0,24	0,22	0,16
Ş7	2,59	1,56	1,29	1,20	0,92	0,26	0,36	0,40	0,41	0,42
Ş8	1,00	0,91	0,90	1,11	1,65	0,34	0,36	0,37	0,34	0,26
Ş9	2,10	2,16	2,68	6,07	10,00	0,23	0,20	0,20	0,10	0,08
Ş10	0,64	0,85	1,22	0,76	1,87	0,26	0,20	0,20	0,22	0,20
Ş11	0,74	0,35	0,34	0,18	0,29	0,34	0,41	0,40	0,44	0,42
Ş12	1,72	1,09	1,14	1,07	1,21	0,28	0,29	0,35	0,35	0,34
Ş13	1,65	1,02	0,76	0,92	1,55	0,22	0,26	0,31	0,36	0,26
Ş14	14,08	2,85	2,35	1,72	1,45	0,05	0,17	0,20	0,25	0,29
Ş15	4,68	2,79	2,41	1,94	1,88	0,14	0,17	0,19	0,18	0,23
Ş16	6,03	5,45	3,32	4,60	5,37	0,08	0,09	0,16	0,13	0,11
Ş17	---	---	5,72	6,04	2,39	---	---	0,13	0,12	0,22
Ş18	9,93	2,51	1,96	2,75	2,79	0,06	0,18	0,23	0,20	0,19
Ş19	4,95	2,24	2,15	2,47	2,50	0,11	0,19	0,19	0,21	0,22
Ş20	1,72	0,77	0,71	1,39	3,76	0,30	0,35	0,33	0,28	0,15
Ş21	3,07	2,10	2,03	2,09	1,98	0,16	0,19	0,19	0,21	0,23
Ş22	1,49	1,48	1,52	2,25	1,95	0,26	0,21	0,21	0,20	0,22
Ş23	2,64	0,90	0,99	1,36	1,34	0,20	0,28	0,34	0,31	0,29
Ş24	5,49	2,32	2,58	2,48	3,03	0,11	0,19	0,18	0,19	0,18
Ş25	9,63	2,91	3,59	8,25	12,29	0,07	0,18	0,20	0,10	0,08
Ş26	1,49	1,35	1,00	1,17	1,76	0,36	0,32	0,38	0,37	0,32
Ş27	13,81	23,90	3,92	4,17	4,37	0,06	0,03	0,16	0,17	0,17
Ş28	3,96	2,33	3,23	2,42	2,05	0,19	0,27	0,25	0,32	0,34
Ş29	1,39	0,91	0,89	1,43	1,52	0,29	0,29	0,36	0,26	0,25
Ş30	7,54	3,74	2,81	3,71	3,95	0,09	0,15	0,20	0,13	0,15
Ş31	1,57	1,85	2,43	4,56	8,63	0,27	0,20	0,21	0,14	0,09
Ş32	7,23	5,50	7,15	65,42	---	0,16	0,19	0,15	0,02	---

Not: “---” işareti, şirketin yükümlülüklerinin varlıklarını aştığını, öz kaynak açığının bulunduğunu, yani negatif öz kaynak oluştuğunu göstermektedir. Negatif öz kaynak oluşan yıllarda ilgili hayat dışı sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliğine ilişkin finansal sağlık göstergeleri hesaplanmamıştır.

Kaynak: TSB'nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Net yazılan primlerin öz kaynaklara oranı hayat dışı sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliğine ilişkin önemli bir gösterge olup (Öner Kaya, 2023, s. 864) bu oranın 4 kattan büyük olmaması gerektiği ifade edilmektedir (Başpınar, 2005, s.14; Genç, Akgül ve Genç, 2021, s. 106). Tablo 4 incelendiğinde, net yazılan primlerin öz kaynaklara oranının 4'ün üzerinde olduğu şirket sayısının 2020 yılında 2 ve 2021 yılında 3 olduğu, 2022 yılında ise bu sayısının 11'e yükseldiği görülmektedir. İncelenen beş yıllık dönemde, bir bütün olarak hayat dışı sigorta sektöründe net yazılan primlerin öz kaynaklara oranına bakıldığında da, en düşük yılın 2020 en yüksek yılın ise 2022 yılı olduğu dikkat çekmektedir. Hayat dışı sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliğine ilişkin bir diğer önemli gösterge öz kaynakların toplam varlıklara oranı olup bu oranın sektör ortalamasından büyük olması istenmektedir (Başpınar, 2005, s. 14). Türkiye'de hayat dışı sigorta sektörünün toplam varlıklarının öz kaynaklar ile finanse edilen kısmının incelenen beş yıllık dönemde en düşük olduğu yılın da

2022 yılı olduğu görülmektedir. Sermaye yeterliliğinin analizine ilişkin hesaplanan söz konusu göstergeler doğrultusunda, Türkiye’de hayat dışı sigorta sektörünün sermaye yeterliliğinin 2020 yılından sonra, özellikle de 2022 yılında, bir gerileme eğilimi gösterdiğini ifade etmek mümkündür.

Tablo 5. Varlık Kalitesi (A) ’ne İlişkin Finansal Sağlık Göstergeleri

Sektör	Cari olmayan varlıklar / Toplam varlıklar					Esas faaliyetlerden alacaklar / Toplam varlıklar				
	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018
	0,095	0,076	0,065	0,063	0,067	0,19	0,20	0,17	0,16	0,17
Ş1	0,039	0,027	0,021	0,029	0,027	0,22	0,21	0,20	0,16	0,17
Ş2	0,149	0,067	0,076	0,085	0,097	0,22	0,18	0,16	0,17	0,16
Ş3	0,093	0,089	0,087	0,094	0,095	0,22	0,22	0,19	0,19	0,19
Ş4	0,070	0,034	0,037	0,022	0,018	0,09	0,10	0,12	0,08	0,16
Ş5	0,338	0,381	0,385	0,129	0,055	0,09	0,15	0,15	0,15	0,25
Ş6	0,029	0,030	0,028	0,025	0,032	0,19	0,18	0,13	0,12	0,12
Ş7	0,316	0,285	0,254	0,162	0,191	0,10	0,06	0,09	0,05	0,04
Ş8	0,120	0,138	0,086	0,048	0,060	0,41	0,37	0,34	0,42	0,40
Ş9	0,127	0,120	0,009	0,035	0,005	0,13	0,18	0,14	0,25	0,13
Ş10	0,020	0,015	0,021	0,018	0,006	0,27	0,38	0,36	0,36	0,38
Ş11	0,030	0,024	0,038	0,041	0,039	0,41	0,33	0,26	0,38	0,32
Ş12	0,085	0,067	0,079	0,077	0,080	0,30	0,31	0,23	0,24	0,26
Ş13	0,041	0,044	0,046	0,067	0,058	0,13	0,12	0,10	0,11	0,16
Ş14	0,035	0,031	0,028	0,056	0,082	0,29	0,19	0,15	0,14	0,14
Ş15	0,059	0,069	0,040	0,044	0,030	0,27	0,25	0,20	0,19	0,19
Ş16	0,015	0,034	0,030	0,035	0,024	0,20	0,18	0,13	0,14	0,13
Ş17	0,060	0,033	0,040	0,028	0,034	0,19	0,23	0,11	0,08	0,05
Ş18	0,085	0,072	0,078	0,075	0,076	0,31	0,28	0,24	0,24	0,28
Ş19	0,026	0,021	0,011	0,015	0,011	0,09	0,13	0,13	0,08	0,12
Ş20	0,030	0,043	0,050	0,068	0,074	0,27	0,16	0,16	0,12	0,21
Ş21	0,086	0,071	0,063	0,066	0,083	0,34	0,35	0,33	0,28	0,24
Ş22	0,194	0,131	0,131	0,044	0,058	0,07	0,07	0,06	0,06	0,07
Ş23	0,044	0,058	0,033	0,035	0,016	0,17	0,14	0,09	0,09	0,10
Ş24	0,017	0,018	0,018	0,018	0,011	0,15	0,14	0,14	0,10	0,16
Ş25	0,117	0,016	0,102	0,032	0,022	0,09	0,05	0,05	0,06	0,11
Ş26	0,010	0,011	0,017	0,027	0,038	0,11	0,14	0,12	0,13	0,19
Ş27	0,050	0,041	0,015	0,019	0,013	0,19	0,12	0,11	0,11	0,15
Ş28	0,018	0,023	0,022	0,024	0,015	0,44	0,41	0,39	0,41	0,41
Ş29	0,116	0,201	0,052	0,062	0,044	0,17	0,13	0,19	0,15	0,11
Ş30	0,034	0,020	0,012	0,011	0,008	0,05	0,08	0,07	0,05	0,07
Ş31	0,217	0,214	0,053	0,075	0,108	0,02	0,06	0,07	0,08	0,11
Ş32	0,013	0,030	0,037	0,015	0,009	0,37	0,32	0,49	0,59	0,64

Kaynak: TSB’nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Varlık kalitesi, bir sigorta şirketinin genel finansal sağlığının belirlenmesinde en kritik alanlardan biridir (Chakraborty ve Sengupta, 2015, s. 9). Hayat dışı sigorta şirketlerinin varlık kalitesinin analizi için bu çalışmada cari olmayan varlıkların toplam varlıklara oranı ve esas faaliyetlerden alacakların toplam varlıklara oranı olmak üzere iki gösterge hesaplanmıştır. 2018-2022 döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren 32 hayat dışı sigorta şirketinin ve söz konusu yıllarda Türkiye’de faaliyet gösteren bütün hayat dışı sigorta şirketlerinin toplam verileri kullanılarak hesaplanan hayat dışı sigorta sektörünün varlık kalitesine ilişkin göstergeleri Tablo 5’te gösterilmektedir.

Toplam varlıklar içinde cari olmayan varlıkların payının yüksek olması tercih edilen bir durum değildir. Genç, Akgül ve Genç (2021, s. 106), hayat dışı sigorta şirketleri için bu oranın sektör ortalamasını %20'den daha fazla aşmaması gerektiğini ifade etmiştir. Tablo 5'te yer alan veriler, toplam varlıklar içinde cari olmayan varlıkların payının 2021 ve 2022 yıllarında, öncesindeki üç yıllık döneme göre belirgin bir şekilde arttığını göstermektedir. Varlık kalitesinin analizi için bu çalışmada hesaplanan bir diğer gösterge esas faaliyetlerden alacakların toplam varlıklara oranıdır. Alacaklar, sigorta şirketini önemli bir kredi riskine maruz bırakabileceğinden (Das vd., 2003, s. 29), bu oranın sektör ortalamasından küçük olması istenmektedir (Başpınar, 2005, s. 15). Alacakların, varlıkların nispeten büyük bir bölümünü oluşturması, sigorta şirketinin kredi politikasının zayıf olduğuna işaret etmekte ve bu durumda hem karşı tarafların kredi değerliliğinin hem de kredi riskinin yoğunlaşmasının incelenmesi gerekmektedir (Das vd., 2003, s. 29). Tablo 5, Türkiye'de hayat dışı sigorta sektörünün toplam varlıkları içinde esas faaliyetlerden alacakların payının, 2021 ve 2022 yıllarında, önceki üç yıllık döneme kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. 2022 yılı sonunda hayat dışı sigorta sektöründe esas faaliyetlerden alacakların toplam varlıklara oranı %19 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl itibarıyla, 11 hayat dışı sigorta şirketinde esas faaliyetlerden alacakların toplam varlıklar içindeki payının sektörün oldukça üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Reasürans ve aktüeryal konular, CAMELS çerçevesinde analiz edilen bir diğer kategoridir. Çalışmada, reasüransa ilişkin finansal sağlık göstergesi olarak kullanılan konservasyon oranı, riskin ne kadarının sigorta şirketi üzerinde kaldığını ve ne kadarının reasürans şirketlerine aktarıldığını göstermesi bakımından sigorta şirketinin genel sigortalama stratejisini yansıtmaktadır (Das vd., 2003, s. 31). Hayat dışı sigorta şirketlerinin uygun bir konservasyon seviyesi belirlemesi ve böylelikle riski azaltmak ile potansiyel kârlılığı azaltmak arasında denge kurmaya çalışması önemlidir (Shiu, 2004, s. 1084). Aktüeryal konulara ilişkin finansal sağlık göstergesi olarak ise bu çalışmada Genç, Akgül ve Genç (2021) tarafından kullanılan teknik karşılıkların cari varlıklara oranı hesaplanmıştır. 2018-2022 döneminde Türkiye'de hayat dışı sigorta sektörünün ve analize dahil edilen hayat dışı sigorta şirketlerinin reasürans ve aktüeryal konulara ilişkin hesaplanan finansal sağlık göstergeleri Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Reasürans (R) ve Aktüeryal Konulara (A) İlişkin Finansal Sağlık Göstergeleri

Sektör	Net yazılan primler / Brüt yazılan primler					Net teknik karşılıklar / Cari varlıklar				
	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018
Ş1	0,51	0,54	0,56	0,58	0,59	0,55	0,57	0,56	0,57	0,56
Ş2	0,89	0,82	0,83	0,80	0,77	0,71	0,66	0,66	0,65	0,68
Ş3	0,74	0,67	0,68	0,68	0,67	0,72	0,68	0,68	0,68	0,70
Ş4	0,77	0,72	0,70	0,81	0,79	0,83	0,72	0,69	0,70	0,62
Ş5	0,86	0,80	0,73	0,72	0,66	0,91	0,88	0,93	0,86	0,77
Ş6	0,78	0,74	0,77	0,78	0,78	0,60	0,61	0,68	0,69	0,77
Ş7	1,00	0,99	0,99	0,99	0,98	0,21	0,16	0,18	0,21	0,17
Ş8	0,50	0,50	0,50	0,49	0,49	0,29	0,19	0,25	0,26	0,35
Ş9	0,74	0,79	0,79	0,65	0,82	0,71	0,76	0,70	0,76	0,82
Ş10	0,22	0,21	0,25	0,19	0,38	0,34	0,34	0,40	0,33	0,38
Ş11	0,31	0,21	0,17	0,09	0,14	0,33	0,27	0,30	0,28	0,29
Ş12	0,53	0,43	0,53	0,55	0,52	0,53	0,42	0,50	0,49	0,47
Ş13	0,68	0,64	0,61	0,67	0,62	0,55	0,55	0,54	0,55	0,58
Ş14	0,83	0,80	0,82	0,80	0,57	0,83	0,71	0,71	0,67	0,69
Ş15	0,71	0,65	0,65	0,59	0,58	0,72	0,67	0,63	0,62	0,59
Ş16	0,32	0,39	0,42	0,44	0,73	0,50	0,72	0,68	0,72	0,75
Ş17	0,84	0,82	0,82	0,87	1,00	1,17	0,91	0,83	0,83	0,80
Ş18	0,72	0,66	0,69	0,73	0,72	0,73	0,61	0,63	0,67	0,65
Ş19	0,71	0,69	0,66	0,75	0,77	0,77	0,66	0,70	0,72	0,69
Ş20	0,77	0,70	0,67	0,70	0,65	0,52	0,49	0,52	0,63	0,70

Ş21	0,44	0,42	0,40	0,44	0,46	0,46	0,44	0,42	0,46	0,53
Ş22	0,59	0,54	0,52	0,64	0,56	0,78	0,79	0,75	0,73	0,71
Ş23	0,63	0,54	0,61	0,66	0,61	0,68	0,51	0,57	0,59	0,59
Ş24	0,57	0,52	0,57	0,53	0,45	0,66	0,65	0,66	0,62	0,61
Ş25	0,75	0,71	0,79	0,79	0,84	0,95	0,74	0,81	0,82	0,86
Ş26	0,75	0,66	0,61	0,63	0,66	0,34	0,44	0,43	0,45	0,52
Ş27	0,78	0,79	0,77	0,77	0,74	0,90	0,92	0,78	0,75	0,73
Ş28	0,76	0,80	0,74	0,66	0,55	0,70	0,59	0,64	0,55	0,47
Ş29	0,67	0,64	0,69	0,68	0,68	0,62	0,64	0,50	0,59	0,50
Ş30	0,84	0,79	0,69	0,53	0,53	0,82	0,75	0,63	0,56	0,56
Ş31	0,77	0,68	0,78	0,71	0,73	0,81	0,94	0,76	0,82	0,89
Ş32	0,94	0,90	0,91	0,89	0,82	0,72	0,65	0,72	0,83	0,90

Kaynak: TSB'nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Das vd. (2003, s. 31), genel olarak bir sigorta şirketinin sermayesi ile reasürans teminatının makul ciddi bir risk senaryosunu karşılayabilecek kapasitede olması gerektiğini ve sigorta şirketinin önemli ölçüde reasüransa güvenmesi durumunda, şirketin reasürörlerinin finansal sağlamlığının da incelenmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Tablo 6 incelendiğinde, analiz dönemi içinde hayat dışı sigorta sektörünün konservasyon oranının en yüksek olduğu yılın 2022 yılı olduğu görülmektedir. 2022 yılında, analize dahil edilen şirketler içinde en düşük konservasyon oranının %22 (Ş10), en yüksek konservasyon oranının ise %100 (Ş7) olduğu tespit edilmiştir. Tablo 6, analiz edilen beş yıllık dönemde, hayat dışı sigorta sektörü için net teknik karşılıkların cari varlıklara oranının en yüksek düzeye ulaştığı yılın da 2022 yılı olduğunu göstermektedir.

Sigorta şirketlerinin finansal istikrarı için sağlam bir yönetimin varlığı çok önemli olmakla birlikte, sağlam yönetimin varlığını ölçmeye yönelik doğrudan nicel bir ölçünün belirlenmesi oldukça zordur (Das vd., 2003, s. 33). Bu çalışmada Das vd. (2003) tarafından önerilen temel göstergeler setinde yer alan çalışan sayısı başına brüt yazılan prim tutarı ile teşvik edilen göstergeler setinde yer alan brüt yazılan primler içinde yönetim giderlerinin payı ve yine brüt yazılan primler içinde personel giderlerinin payı göstergeleri kullanılarak yönetimin sağlamlığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de hayat dışı sigorta sektöründe ve çalışma kapsamında yer alan hayat dışı sigorta şirketlerinde yönetimin sağlamlığını ölçmek için hesaplanan finansal sağlamlık göstergelerine ilişkin değerlere Tablo 7'de yer verilmektedir.

Tablo 7. Yönetimin Sağlamlığı (M)'na İlişkin Finansal Sağlamlık Göstergeleri

Sektör	Brüt yazılan primler / Çalışan sayısı (milyon TL)					Yönetim giderleri / Brüt yazılan primler					Personele ilişkin giderler / Brüt yazılan primler				
	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018
Ş1	14,8	6,9	5,7	5,0	4,1	0,011	0,014	0,014	0,015	0,017	0,029	0,037	0,038	0,039	0,037
Ş2	19,1	10,5	8,0	6,8	5,3	0,011	0,011	0,012	0,013	0,017	0,020	0,021	0,024	0,025	0,027
Ş3	14,2	6,4	5,0	4,3	3,7	0,015	0,020	0,019	0,020	0,024	0,030	0,042	0,043	0,043	0,046
Ş4	14,4	7,2	5,8	5,0	4,4	0,018	0,017	0,016	0,019	0,024	0,029	0,031	0,033	0,035	0,033
Ş5	20,2	6,6	4,7	5,1	4,8	0,017	0,026	0,023	0,024	0,025	0,018	0,033	0,033	0,025	0,023
Ş6	15,6	7,6	5,1	3,3	3,3	0,011	0,012	0,012	0,018	0,017	0,026	0,033	0,047	0,057	0,052
Ş7	18,1	8,2	6,5	5,9	5,0	0,011	0,015	0,018	0,019	0,016	0,026	0,033	0,034	0,035	0,036
Ş8	41,1	48,4	40,1	26,4	8,4	0,015	0,010	0,012	0,022	0,028	0,022	0,034	0,044	0,050	0,070
Ş9	8,7	4,2	3,0	2,7	2,2	0,008	0,008	0,010	0,021	0,021	0,063	0,063	0,087	0,085	0,097
Ş10	38,8	11,0	9,9	8,1	3,8	0,014	0,036	0,025	0,025	0,035	0,011	0,025	0,019	0,022	0,036
Ş11	9,4	6,0	4,5	3,2	3,0	0,018	0,019	0,024	0,027	0,020	0,070	0,062	0,070	0,081	0,063
Ş12	5,1	3,4	2,2	1,9	1,9	0,143	0,091	0,043	0,063	0,046	0,078	0,089	0,119	0,114	0,096
Ş13	7,0	3,7	2,6	2,2	2,5	0,011	0,010	0,013	0,015	0,012	0,066	0,081	0,081	0,084	0,063
Ş14	3,9	1,7	1,2	1,4	1,5	0,029	0,033	0,038	0,033	0,039	0,113	0,148	0,163	0,134	0,123
Ş14	11,9	4,6	3,6	3,2	3,3	0,020	0,024	0,029	0,033	0,029	0,037	0,057	0,059	0,062	0,041

§15	17,6	7,0	5,4	3,9	3,8	0,001	0,002	0,003	0,004	0,008	0,024	0,039	0,043	0,049	0,044
§16	26,9	10,3	8,3	6,2	2,4	0,004	0,008	0,008	0,007	0,024	0,013	0,020	0,024	0,021	0,058
§17	6,1	3,6	4,4	4,1	1,3	0,038	0,047	0,039	0,026	0,048	0,052	0,052	0,039	0,036	0,038
§18	10,1	5,2	3,9	4,6	3,3	0,015	0,018	0,018	0,014	0,014	0,046	0,054	0,059	0,057	0,044
§19	15,3	8,3	7,4	6,5	5,8	0,015	0,010	0,013	0,013	0,013	0,026	0,028	0,031	0,028	0,024
§20	5,2	2,0	1,7	2,6	2,3	0,026	0,030	0,027	0,023	0,028	0,050	0,088	0,078	0,057	0,049
§21	19,6	7,3	5,9	4,4	3,5	0,004	0,007	0,007	0,012	0,013	0,021	0,038	0,040	0,038	0,037
§22	10,7	6,7	5,9	5,3	3,9	0,018	0,016	0,014	0,020	0,016	0,038	0,042	0,038	0,037	0,042
§23	13,9	5,1	5,1	5,2	4,1	0,007	0,014	0,012	0,011	0,012	0,036	0,052	0,043	0,037	0,033
§24	16,0	7,5	6,5	5,7	6,5	0,012	0,012	0,012	0,019	0,019	0,015	0,020	0,019	0,020	0,014
§25	7,6	4,0	4,3	3,1	2,9	0,022	0,019	0,012	0,016	0,019	0,048	0,048	0,041	0,047	0,045
§26	8,4	3,6	2,3	2,1	2,1	0,012	0,021	0,028	0,031	0,034	0,063	0,082	0,098	0,107	0,080
§27	14,6	9,3	7,4	7,3	6,3	0,020	0,024	0,018	0,019	0,021	0,022	0,026	0,023	0,020	0,021
§28	19,6	9,8	6,7	4,0	2,7	0,008	0,008	0,007	0,014	0,031	0,035	0,051	0,052	0,072	0,104
§29	8,3	3,8	3,5	2,9	2,5	0,003	0,003	0,004	0,004	0,004	0,061	0,083	0,073	0,075	0,069
§30	46,2	25,9	24,0	19,8	16,7	0,005	0,005	0,004	0,004	0,006	0,016	0,019	0,015	0,012	0,012
§31	71,5	21,4	33,5	28,5	22,8	0,006	0,024	0,021	0,012	0,010	0,008	0,017	0,009	0,009	0,007
§32	4,5	1,5	1,2	1,1	0,9	0,022	0,033	0,040	0,049	0,054	0,057	0,105	0,080	0,079	0,094

Kaynak: TSB'nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Yönetimin sağlamlığını analiz etmek amacıyla hesaplanan ilk gösterge çalışan sayısı başına yazılan brüt prim tutarıdır. Tablo 7, incelenen dönemde, hayat dışı sigorta sektöründe çalışan sayısı başına brüt yazılan prim tutarının yıllar itibarıyla arttığını göstermektedir. Ancak 2022 yılında, hem bireysel olarak hayat dışı sigorta şirketlerinin hem de bir bütün olarak hayat dışı sigorta sektörünün çalışan sayısı başına brüt yazılan prim tutarlarının bir önceki yıla göre sert bir şekilde yükseldiği dikkat çekmektedir. Bu durum yüksek enflasyon ortamının sigorta piyasası üzerindeki etkisinin de bir göstergesi niteliğindedir.

Yönetimin sağlamlığını ölçmeye yönelik diğer iki gösterge gider oranları olup biri brüt yazılan primler içinde yönetim giderlerinin payı, diğeri ise brüt yazılan primler içinde personel giderlerinin payıdır. Tablo 7 incelendiğinde, 2018-2022 döneminde hayat dışı sigorta sektörü için her iki göstergenin de azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. 2022 yılında hayat dışı sigorta sektöründe yönetim giderlerinin brüt yazılan primlere oranı %1,1, personele ilişkin giderlerin brüt yazılan primlere oranı ise %2,9 olarak gerçekleşmiştir. Şirketler bazında incelendiğinde, §13, §17, §20, §32 ve özellikle §11 kodlu şirketlerin yönetim giderlerinin brüt yazılan primlere oranı, analiz edilen dönemin tamamında, sektöre ilişkin değerlerin oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. 12 hayat dışı sigorta şirketinin ise personele ilişkin giderlerinin brüt yazılan primlerine oranı, incelenen tüm yıllarda, sektöre ilişkin değerlerden çok daha yüksektir.

Kazanç ve kârlılık, CAMELS çerçevesinde incelenen bir diğer kategoridir. Düşük kârlılık, bir sigorta şirketinin ödeme gücü sorunlarına ilişkin öncü bir işaret olarak kabul edilebileceğinden, Das vd. (2003) temel göstergeler setinin kazanç ve kârlılık kategorisinde hayat dışı sigorta şirketleri için beş finansal sağlamlık göstergesine yer vermiştir (Das vd., 2003, s. 28). Bu çalışmada, hayat dışı sigorta şirketlerinin kârlılık analizi için kazanç ve kârlılığa ilişkin söz konusu göstergelerden üçü kullanılmaktadır. Bunlar, net gerçekleşen hasarın net kazanılmış prime bölünmesi ile hesaplanan hasar prim oranı, faaliyet giderlerinin net yazılan prime bölünmesi ile hesaplanan masraf oranı ve son olarak hasar prim oranı ile masraf oranının toplanması sonucunda elde edilen bileşik orandır. Das vd. (2003, s. 34), yaygın olarak kullanılan bir kârlılık ölçüsü olan bileşik oranın hesaplanışının farklı paydalar nedeniyle matematiksel olarak simetrik olmadığına dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Tablo 8'de, 2018-2022 döneminde analiz kapsamında yer alan hayat dışı sigorta şirketlerinin ve bir bütün olarak hayat dışı sigorta sektörünün kârlılığının analizi için hesaplanan finansal sağlamlık göstergelerine yer verilmektedir.

Tablo 8. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Kazanç ve Kârlılığı (E)'na İlişkin Finansal Sağlık Göstergeleri

Sektör	Hasar prim oranı					Masraf oranı					Bileşik oran				
	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018
	1,01	0,90	0,72	0,78	0,83	0,17	0,23	0,24	0,23	0,23	1,18	1,13	0,96	1,01	1,06
Ş1	1,07	0,93	0,65	0,69	0,73	0,15	0,18	0,22	0,21	0,22	1,23	1,10	0,87	0,90	0,96
Ş2	0,92	0,82	0,74	0,77	0,80	0,14	0,21	0,21	0,20	0,23	1,06	1,03	0,95	0,98	1,03
Ş3	1,01	1,01	0,82	0,84	0,87	0,17	0,20	0,21	0,22	0,22	1,18	1,21	1,03	1,06	1,09
Ş4	0,91	0,83	0,77	0,85	0,88	0,15	0,29	0,27	0,24	0,18	1,06	1,12	1,04	1,09	1,06
Ş5	0,73	0,66	0,82	0,89	1,05	0,25	0,40	0,24	0,36	0,33	0,98	1,06	1,06	1,25	1,39
Ş6	0,91	0,81	0,75	0,77	0,87	0,17	0,23	0,25	0,25	0,25	1,07	1,05	1,01	1,02	1,12
Ş7	0,16	0,21	0,27	0,32	0,39	0,38	0,36	0,48	0,54	0,57	0,54	0,57	0,75	0,86	0,96
Ş8	0,39	0,07	0,24	0,26	0,59	0,37	0,37	0,47	0,38	0,54	0,76	0,44	0,71	0,64	1,12
Ş9	1,50	1,09	0,76	0,94	0,91	0,11	0,22	0,16	0,17	0,22	1,61	1,31	0,92	1,11	1,12
Ş10	1,69	1,07	0,96	0,82	0,85	0,37	0,35	0,39	0,65	0,29	2,07	1,42	1,35	1,47	1,14
Ş11	0,32	0,54	0,56	0,36	0,79	0,44	0,51	0,57	1,23	0,59	0,76	1,05	1,13	1,58	1,38
Ş12	0,76	0,77	0,61	0,67	0,78	0,27	0,42	0,39	0,36	0,30	1,03	1,18	1,00	1,03	1,08
Ş13	1,25	0,97	0,82	0,92	0,78	0,32	0,41	0,53	0,39	0,39	1,57	1,37	1,34	1,31	1,17
Ş14	0,95	0,89	0,82	0,88	0,83	0,19	0,27	0,28	0,30	0,29	1,13	1,16	1,10	1,17	1,12
Ş15	0,96	0,86	0,68	0,75	0,90	0,15	0,24	0,25	0,25	0,24	1,11	1,09	0,93	1,00	1,14
Ş16	0,98	1,16	0,79	0,88	0,98	0,15	0,17	0,20	0,17	0,22	1,13	1,33	0,99	1,04	1,20
Ş17	1,60	1,45	0,75	1,08	1,27	0,23	0,27	0,24	0,12	0,09	1,82	1,73	0,99	1,20	1,36
Ş18	1,13	0,98	0,73	0,88	0,93	0,21	0,25	0,28	0,24	0,21	1,34	1,23	1,01	1,12	1,13
Ş19	1,46	0,95	0,81	0,86	0,79	0,15	0,15	0,17	0,16	0,15	1,61	1,10	0,98	1,02	0,94
Ş20	0,83	1,12	0,82	1,09	1,12	0,19	0,34	0,34	0,22	0,24	1,02	1,46	1,17	1,31	1,36
Ş21	0,68	0,78	0,66	0,68	0,79	0,14	0,25	0,24	0,25	0,19	0,82	1,04	0,90	0,92	0,98
Ş22	1,12	1,08	0,85	0,92	1,02	0,15	0,14	0,19	0,18	0,20	1,27	1,22	1,03	1,10	1,22
Ş23	1,05	0,88	0,73	0,75	0,80	0,14	0,26	0,24	0,19	0,21	1,19	1,14	0,97	0,94	1,01
Ş24	1,10	1,03	0,83	0,84	0,86	0,16	0,26	0,28	0,27	0,26	1,26	1,29	1,11	1,11	1,12
Ş25	1,34	0,91	0,69	0,80	0,79	0,18	0,20	0,18	0,19	0,17	1,52	1,12	0,87	0,99	0,96
Ş26	0,33	0,60	0,51	0,58	0,70	0,32	0,29	0,36	0,40	0,33	0,64	0,89	0,87	0,98	1,03
Ş27	0,96	1,23	0,83	0,83	0,79	0,19	0,17	0,18	0,18	0,17	1,14	1,40	1,01	1,02	0,96
Ş28	1,00	0,86	0,68	0,34	0,42	0,21	0,23	0,24	0,26	0,38	1,21	1,09	0,92	0,61	0,80
Ş29	1,02	1,03	0,53	0,61	0,53	0,27	0,38	0,36	0,43	0,42	1,30	1,42	0,88	1,04	0,94
Ş30	1,22	1,12	0,76	0,80	0,83	0,19	0,18	0,15	0,21	0,16	1,41	1,30	0,91	1,01	0,99
Ş31	1,88	1,26	0,86	0,79	0,82	0,09	0,24	0,19	0,16	0,12	1,97	1,50	1,04	0,95	0,95
Ş32	0,59	0,60	0,69	0,60	0,94	0,18	0,28	0,27	0,27	0,27	0,78	0,89	0,96	0,87	1,21

Kaynak: TSB'nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Hasar prim oranı, sigorta şirketlerinin yazım faaliyetlerinin etkinliğini göstermektedir (Öner Kaya, 2015, s. 517). Hayat dışı sigorta şirketleri için hasar prim oranı fiyatlama politikalarının doğru olup olmadığının önemli bir göstergesi iken, masraf oranı faaliyet giderleri boyutunu analize dahil etmektedir (Das vd., 2003, s. 33). Hayat dışı sigorta şirketlerinde hem hasar prim oranının hem de masraf oranının sektör ortalamasından düşük olması istenmektedir (Başpınar, 2005, s. 15-16). Şirketlerin faaliyetleri sonucu oluşan kârlılığını ölçmede kullanılan bileşik oranın ise, finansal durumu kötüleşen şirketlerde yüksek, iyi olan şirketlerde ise genellikle 1'in altında çıkması beklenmektedir (Umut, 2020, s. 291). Tablo 8'de sunulan değerler incelendiğinde, analiz edilen beş yıllık dönemde, Türkiye'de hayat dışı sigorta sektörünün net hasar prim oranının en düşük olduğu yılın 2020 yılı olduğu, sonraki yıllarda ise artarak 2022 yılında en yüksek seviyesine ulaştığı görülmektedir. Türkiye'de hayat dışı sigorta sektörünün 2018-2021 döneminde yaklaşık olarak %23 seviyesinde olan masraf oranının, 2022 yılında %17'ye düşmüş olması dikkat çekici niteliktedir. Analiz edilen dönemde, 1'in altında olması istenen hayat dışı sigorta sektörünün bileşik oranının ise, 2020 yılı dışında hep 1'in üzerinde olduğu ve

en yüksek düzeye 2022 yılında ulaştığı görülmektedir. Şirketler bazında ele alındığında, 2020 yılında bileşik oranı 1'in üzerinde olan şirket sayısının 15 olduğu, 2022 yılında ise bu sayının 25'e yükseldiği tespit edilmiştir. CAMELS çerçevesinin ilk kategorisi olan sermaye yeterliliği analizinde olduğu gibi, kârlılık analizinde de, kârlılığa ilişkin hesaplanan göstergeler (özellikle hasar prim oranı ve dolayısıyla bileşik oran) doğrultusunda, hayat dışı sigorta sektöründe 2020 yılından sonra, özellikle de 2022 yılında, bir gerileme eğilimi olduğunu ifade etmek mümkündür.

CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri çerçevesinde incelenen bir sonraki kategori likiditedir. Hasar ödemelerinin sıklığı, şiddeti ve zamanlaması belirsiz olduğundan, hayat dışı sigorta şirketlerinin likiditelerini dikkatli bir şekilde planlaması gerekmektedir (Das vd., 2003, s.35). Hayat dışı sigorta şirketlerinin likidite analizi için bu çalışmada iki gösterge hesaplanmıştır. Bu göstergelerden biri, Das vd. (2003) tarafından önerilen temel göstergeler setinde yer alan likit varlıkların cari yükümlülükler oranı, diğeri ise teşvik edilen göstergeler setinde yer alan likit varlıkların toplam varlıklara oranıdır. Analize dahil edilen hayat dışı sigorta şirketlerinin ve bir bütün olarak hayat dışı sigorta sektörünün 2018-2022 dönemi için hesaplanan likiditeye ilişkin finansal sağlamlık göstergeleri Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Likiditesi (L)'ne İlişkin Finansal Sağlamlık Göstergeleri

Sektör	Likit varlıklar / Cari yükümlülükler					Likit varlıklar / Toplam varlıklar				
	2022	2021	2020	2019	2018	2022	2021	2020	2019	2018
Ş1	0,83	0,89	0,98	0,99	0,94	0,64	0,67	0,70	0,72	0,70
Ş2	0,80	0,83	0,91	0,94	0,93	0,66	0,70	0,71	0,73	0,72
Ş3	0,86	0,99	1,02	1,04	1,00	0,58	0,71	0,71	0,70	0,70
Ş4	0,81	0,81	0,89	0,89	0,84	0,63	0,63	0,66	0,67	0,65
Ş5	0,82	0,90	0,96	1,06	1,04	0,73	0,74	0,74	0,80	0,74
Ş6	0,69	0,57	0,54	0,67	0,66	0,49	0,37	0,37	0,57	0,59
Ş7	1,01	1,04	1,09	1,08	0,99	0,71	0,75	0,80	0,81	0,80
Ş8	2,06	2,86	3,13	2,95	3,79	0,50	0,58	0,60	0,70	0,72
Ş9	0,84	1,06	1,18	1,05	0,82	0,40	0,41	0,50	0,45	0,43
Ş10	0,90	0,78	0,97	0,70	0,86	0,68	0,60	0,77	0,62	0,79
Ş11	0,92	0,73	0,73	0,72	0,67	0,64	0,56	0,55	0,53	0,51
Ş12	0,88	1,11	1,24	1,07	1,07	0,51	0,58	0,64	0,52	0,54
Ş13	0,78	0,82	1,00	1,01	0,95	0,53	0,56	0,62	0,63	0,59
Ş14	1,03	1,11	1,23	1,25	0,99	0,78	0,79	0,82	0,77	0,71
Ş15	0,63	0,91	0,99	1,05	1,06	0,57	0,71	0,75	0,74	0,72
Ş16	0,68	0,78	0,85	0,87	0,94	0,56	0,60	0,66	0,67	0,69
Ş17	0,61	0,70	0,74	0,84	0,87	0,55	0,62	0,61	0,70	0,74
Ş18	0,55	0,61	0,89	0,90	1,12	0,66	0,65	0,77	0,80	0,88
Ş19	0,58	0,73	0,85	0,80	0,74	0,53	0,58	0,63	0,62	0,58
Ş20	0,92	0,99	1,04	1,09	1,05	0,81	0,79	0,81	0,85	0,81
Ş21	0,89	1,17	1,14	1,11	0,77	0,62	0,75	0,75	0,78	0,65
Ş22	0,60	0,66	0,69	0,76	0,80	0,48	0,51	0,53	0,58	0,58
Ş23	0,97	1,00	1,00	1,09	1,09	0,70	0,77	0,77	0,85	0,83
Ş24	0,88	1,07	1,21	1,20	1,18	0,69	0,76	0,79	0,82	0,83
Ş25	0,80	0,97	0,96	1,00	0,90	0,71	0,78	0,78	0,80	0,74
Ş26	0,79	0,95	0,97	0,94	0,86	0,73	0,78	0,78	0,84	0,79
Ş27	1,58	1,34	1,59	1,49	1,24	0,65	0,71	0,81	0,78	0,70
Ş28	0,61	0,77	0,95	0,93	0,89	0,57	0,75	0,80	0,77	0,73
Ş29	0,57	0,67	0,70	0,70	0,67	0,45	0,48	0,52	0,46	0,44
Ş30	0,96	0,96	1,22	1,08	1,12	0,66	0,63	0,71	0,73	0,78
Ş31	0,94	1,00	1,08	1,00	0,98	0,85	0,84	0,85	0,86	0,83
Ş32	0,99	0,86	1,07	0,93	0,79	0,72	0,68	0,84	0,80	0,71
Ş32	0,59	0,67	0,41	0,22	0,21	0,49	0,53	0,34	0,22	0,23

Kaynak: TSB'nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Likidite oranı olarak da ifade edilen likit varlıkların cari yükümlülükler oranının sektör ortalamasının altına düşmemesi istenmektedir. Tablo 9’da sunulan Türkiye’de hayat dışı sigorta sektörünün ve analize dahil edilen hayat dışı sigorta şirketlerinin likidite oranına ilişkin değerler incelendiğinde, 2020 yılından sonra özellikle de 2022 yılında bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Şirket bazında incelendiğinde, bu oranın 1 ve üzerinde olduğu şirket sayısının 2020 yılında 15, 2021 yılında 10 ve 2022 yılında ise yalnızca 4 olduğu tespit edilmiştir. Hayat dışı sigorta şirketlerinin likiditesini ölçmeye yönelik olarak kullanılan bir diğer gösterge, likit varlıkların varlık toplamına oranıdır. Söz konusu oran, bu çalışmada cari varlıklar içinde yer alan nakit ve nakit benzeri varlıklar ile finansal varlıklar ile riski sigortalılara ait finansal yatırımlar toplamının aktif toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Varlık toplamı içinde likit varlıkların payının artmasının, sigorta şirketinin maruz kaldığı likidite riskinin azalmasına katkı sağlaması beklenmektedir (Öner Kaya, 2023, s. 866). Dolayısıyla, varlık toplamı içinde likit varlıkların payının sektör ortalamasından büyük olması istenmektedir (Başpınar, 2005, s.14). Tablo 9’da, 2018-2022 döneminde hayat dışı sigorta sektörünün varlık toplamı içinde likit varlıkların payının en düşük olduğu yılın da 2022 yılı olduğu görülmektedir. Hayat dışı sigorta şirketlerinin likiditesine ilişkin incelenen finansal sağlık göstergeleri doğrultusunda, Türkiye’de hayat dışı sigorta sektörünün likidite düzeyinin 2020 yılından sonra, özellikle de 2022 yılında, bir gerileme eğilimi gösterdiği ifade edilebilir.

Varlıkların piyasa fiyatlarının seviyesinden veya oynaklığından kaynaklanan piyasa riski, pay fiyatları, faiz oranları, döviz kurları veya emtia fiyatları gibi finansal değişkenlerin seviyesindeki hareketlere maruz kalmayı içermektedir (IAA, 2004, s. 31). Piyasa riski, gerek hayat gerekse hayat dışı sigorta şirketleri açısından önemli olmakla birlikte, özellikle hayat sigortası şirketlerinin piyasa riskine karşı olan hassasiyetinin daha yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür. Das vd. (2003)’nin temel göstergeler setinde, hayat dışı sigorta şirketlerinin piyasa riskine duyarlılığının analizi amacıyla önerilen gösterge, net açık döviz pozisyonunun sermayeye oranıdır. Ancak sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının CAMELS çerçevesinde analiz edildiği çalışmaların önemli bir kısmında (örneğin Smajla, 2014; Chakraborty ve Sengupta, 2015; Chakraborty, 2016) gerekli bilgilere ulaşılamaması nedeniyle piyasa riskine duyarlılık (S) kategorisi için herhangi bir gösterge hesaplanmadığı ifade edilmiştir. Genç, Akgül ve Genç (2021, s. 106) tarafından Türkiye’de sigorta kooperatiflerinin finansal performansının CAMELS yöntemi ile analiz edildiği çalışmada ise piyasa riskine duyarlılık kategorisi için finansal sağlık göstergesi olarak trafik sigortası ile kasko sigortası primi toplamının toplam prime oranı kullanılmıştır. Bu çalışmada da verinin ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak Genç, Akgül ve Genç (2021) tarafından kullanılan söz konusu göstergenin hesaplanması tercih edilmiştir. 2018-2022 döneminde hayat dışı sigorta şirketlerinin ve bir bütün olarak hayat dışı sigorta sektörünün prim üretimi içinde motorlu araç sigortalarının payına Tablo 10’da yer verilmektedir.

Tablo 10. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi İçinde Motorlu Araç Sigortalarının Payı

Motorlu Araç Sigortalarının Payı											
Yıllar	2022	2021	2020	2019	2018	Yıllar	2022	2021	2020	2019	2018
Sektör	0,52	0,45	0,48	0,51	0,52						
Ş1	0,49	0,50	0,53	0,54	0,54	Ş17	0,77	0,89	0,94	0,96	0,98
Ş2	0,38	0,35	0,35	0,35	0,40	Ş18	0,34	0,29	0,33	0,45	0,48
Ş3	0,53	0,45	0,48	0,47	0,46	Ş19	0,74	0,74	0,77	0,71	0,71
Ş4	0,80	0,69	0,77	0,78	0,79	Ş20	0,74	0,61	0,63	0,79	0,73
Ş5	0,73	0,45	0,54	0,60	0,66	Ş21	0,51	0,43	0,44	0,50	0,50
Ş6	0,53	0,44	0,51	0,56	0,58	Ş22	0,69	0,74	0,75	0,71	0,64
Ş7	0	0	0	0	0	Ş23	0,70	0,61	0,70	0,77	0,72
Ş8	0	0	0	0	0	Ş24	0,70	0,72	0,74	0,78	0,82
Ş9	0,64	0,47	0,71	0,60	0,87	Ş25	0,83	0,88	0,86	0,89	0,89
Ş10	0	0	0	0	0,29	Ş26	0,02	0,05	0,07	0,12	0,16
Ş11	0	0	0	0	0	Ş27	0,51	0,59	0,73	0,70	0,71
Ş12	0,37	0,21	0,24	0,29	0,27	Ş28	0	0	0	0	0
Ş13	0,62	0,57	0,55	0,63	0,57	Ş29	0,44	0,29	0,37	0,29	0,27
Ş14	0,59	0,51	0,54	0,55	0,36	Ş30	0,92	0,88	0,87	0,87	0,88
Ş15	0,69	0,59	0,61	0,62	0,61	Ş31	0,86	0,84	0,92	0,94	0,95
Ş16	0,35	0,36	0,40	0,39	0,74	Ş32	0,86	0,75	0,75	0,83	0,82

Kaynak: TSB’nin yayımladığı mali tablo ve istatistiklerden temin edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 10’da yer alan veriler doğrultusunda, kara araçları ve kara araçları sorumluluk branşlarında yazılan brüt primlerin toplamının toplam prim üretimine bölünmesi ile hesaplanan motorlu araç sigortalarının payının, Türk sigorta sektörünün hayat dışı prim portföyünde önemli bir ağırlığa sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. 2022 yılı sonu itibarıyla hayat dışı sigorta sektörünün prim üretimi içinde motorlu araç sigortalarının payının %52 olduğu görülmektedir. Sigorta şirketlerinin prim üretimi içinde motorlu araç sigortalarının payının yüksek olması, rekabetin yoğun olarak yaşandığı ve sigorta şirketlerinin kâr elde etmekte zorlandığı branşlar olmaları (Özer, 2010, s. 8) nedeniyle tercih edilen bir durum değildir. Ayrıca prim tutarlarının başlangıçta belirlendiği hayat dışı sigorta sektöründe, yüksek enflasyon daha yüksek hasar maliyetleri (yani hasar enflasyonu) anlamına gelmekte ve motorlu araç sigortaları da bu durumdan en çok etkilenen branşlar arasında yer almaktadır (Swiss Re Institute, 2022, s. 21). Bu çerçevede, Genç, Akgül ve Genç (2021, s. 106), hayat dışı sigorta şirketleri için motorlu araç sigortalarının toplam prim üretimi içindeki payının sektör ortalamasını %20’den daha fazla aşmaması gerektiğini ifade etmiştir. 2022 yılı özelinde şirket bazında incelendiğinde, analize dahil edilen 32 şirketin 14’ünde bu ölçütün aşıldığı görülmektedir.

5. Sonuç

Sigorta şirketlerinin finansal durumunun değerlendirilmesi, düzenleyici ve denetleyici otoritelerin, yatırımcıların ve sigorta şirketi yönetiminin birincil önceliğidir (Simpson ve Damoah, 2008). 2003 yılında Das, Davies ve Podpiera (2003) tarafından önerilen finansal oran tabanlı CAMELS modeli, sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığını ve istikrarını değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmada da Türkiye’de faaliyet gösteren 32 hayat dışı sigorta şirketinin finansal sağlamlığı 2018-2022 döneminde CAMELS modeli ile analiz edilmiştir. Hayat dışı sigorta şirketlerinin yıllık verileri kullanılarak CAMELS çerçevesinde sermaye yeterliliği (C), varlık kalitesi (A), reasürans (R) ve aktüeryal denge (A), yönetimin sağlamlığı (M), kazanç ve kârlılık (E), likidite (L) ve piyasa riskine duyarlılık (S) kategorilerine ilişkin 15 finansal sağlamlık göstergesi hesaplanmıştır.

Hayat dışı sigorta şirketleri için hesaplanan finansal sağlamlık göstergeleri yanı sıra Türkiye’de hayat dışı sigorta sektöründe faaliyet gösteren tüm hayat dışı sigorta şirketlerinin toplam verileri kullanılarak hayat dışı sigorta sektörünün de finansal sağlamlık göstergeleri hesaplanmıştır. 2018-2022 döneminde hayat dışı sigorta sektörü için hesaplanan finansal sağlamlık göstergeleri dikkate alındığında performansın en yüksek olduğu yılların 2019 ve özellikle 2020 yılları olduğu dikkat çekmektedir. 2020 yılından sonraki dönemde (özellikle 2022 yılında) ise sektöre ilişkin finansal sağlamlık göstergelerinde, başta sermaye yeterliliğinin, kazanç ile kârlılığın ve likiditenin analizi için hesaplanan finansal sağlamlık göstergeleri olmak üzere bir gerileme eğilimi olduğu görülmektedir.

Hayat dışı sigorta şirketlerinin ve hayat dışı sigorta sektörünün finansal sağlamlığına ilişkin elde edilen bulgular, CAMELS modelinin uygulanmasında kullanılan finansal sağlamlık göstergeleri, finansal sağlamlık göstergelerinin hesaplanmasında kullanılan veri seti ve analizin kapsadığı dönem ile sınırlılık göstermektedir. Gelecek çalışmalarda, CAMELS modeli çerçevesinde hesaplanan finansal sağlamlık göstergeleri ile şirkete özgü, sektöre özgü ve makroekonomik faktörler arasındaki ilişkilerin araştırılmasının ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Kaynakça

- Adejare, R. B. & Aliu, I. D. (2020). Effect of Board Members’ Dynamics on Financial Performance of Insurance Company in Nigeria Using CAMELS Financial Performance Indicators. *Fountain University Osogbo Journal of Management (FUOJM)*, 5(1), 135-158.
- Akyüz, F., Soba, A. Ş. & Yeşil, T. (2020). Katılım Bankalarının CAMELS Analizi Yöntemiyle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 145-166.
- Ansari, V. A. & Fola, W. (2014). Financial Soundness and Performance of Life Insurance Companies in India. *International Journal of Research (IJR)*, 1(8), 224-253.
- Başpınar, A. (2005). Finansal Analiz Tekniklerinin Sigorta Şirketi Mali Tablolarına Uygulanması. *Maliye Dergisi*, 149, 5-35.

- Canbaş, S., Çabuk, A. & Kılıç, S. B. (2005). Prediction of commercial bank failure via multivariate statistical analysis of financial structures: The Turkish case. *European Journal of Operational Research*, 166(2), 528-546.
- Chakraborty, J. & Sengupta, P. P. (2015). A Comparative Study on the Financial Performance and Market Concentration Analyses of the Selected Life Insurers in India. *Globsyn Management Journal*, IX(1 & 2), 1-18.
- Chakraborty, J. (2016). Financial Efficiency of the Public-sector General Insurance Firms in India. *Pacific Business Review International*, 1(1), 177-188.
- Christopoulos, A. G., Mylonakis, J. & Diktapanidis, P. (2011). Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System. *International Business Research*, 4(2), 11-19.
- Çağıl, G., & Mukhtarov, S. (2014). Azerbaycan Ticari Bankacılık Sektörünün CAMELS Yöntemi ile Performans Analizi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(41), 77-94.
- Çinko, M. & Avcı, E. (2008). CAMELS Dereceleme Sistemi ve Türk Ticari Bankacılık Sektöründe Başarısızlık Tahmini. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 2(2), 25-48.
- Çizgici Akyüz, G. & Emir, M. (2018). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performans Değerlendirmesi: CAMELS Yaklaşımı. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 7-26.
- Dang, U. (2011). The CAMEL rating system in banking supervision A case study. Arcada University of Applied Sciences International Business, Theseus Open Repository.
- Das, U. S., Davies, N. & Podpiera, R. (2003). Insurance and Issues in Financial Soundness, IMF Working Paper, WP/03/138, 1 - 43.
- Dash, M. & Das, A. (2009). A CAMELS Analysis of the Indian Banking Industry (July 14, 2009).
- Ege, İ., Topaloğlu, E. & Karakozak, Ö. (2015). CAMELS Performans Değerleme Modeli: Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(4), 109-126.
- Ferrouhi, E. M. (2014). Moroccan Banks Analysis Using CAMEL Model. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 4(3), 622-627.
- Genç, A., Akgül, Y. & Genç, H. (2021). Türkiye'de Kooperatif Sigortacılığının Performansı Üzerine Bir Çalışma: CARAMELS Analizi. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(3), 98-109.
- Ghuri, S. P., Ali, N., Chanar, Z. A. & Obaid, S. (2019). Do Macroeconomic Factors Effects CARAMELS Financial Soundness Indicators? A Context of Non-Life Insurance Industry in Pakistan. *International Journal of Experiential Learning & Case Studies*, 4(2), 297-315.
- Ghimire, R. & Kumar, P. (2014). Testing of Financial Performance of Nepalese Life Insurance Companies by CARAMELS Parameters. *Journal of Business and Management*, May 2014.
- Gilbert, R. A., Meyer, A. P. & Vaughan, M. D. (2000). The role of a CAMEL downgrade model in bank surveillance, Working Papers 2000-021, Federal Reserve Bank of St. Louis.
- Gümüş, F. & Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi Yöntemiyle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 83-106.
- Haiss, P. & Sümegi, K. (2008). The relationship between insurance and economic growth in Europe: a theoretical and empirical analysis. *Empirica*, 35, 405-431.
- International Actuarial Association (IAA) (2004). A Global Framework for Insurer Solvency Assessment, Research Report of the Insurer Solvency Assessment Working Party.
- Kandemir, T. & Demirel Arıcı, N. (2013). Mevduat Bankalarında CAMELS Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 61-87.

- Karaca, S. S., Altemur, N. & Çevik, M. (2019). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının CAMELS Analizi ile Finansal Performans Ölçümü. Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi, 2(2), 130-148.
- O'Keefe, J. & Wilcox, J. A. (2009). How has bank supervision performed and how might it be improved? Federal Reserve Bank of Boston's 54th Economic Conference, "After the Fall: Re-evaluating Supervisory, Regulatory and Monetary Policy," October 20-23, 2009.
- Outreville, J. F. (2013). The relationship between insurance and economic development: 85 empirical papers for a review of the literature. Risk Management and Insurance Review, 16(1), 71-122.
- Öner Kaya, E. (2015). The effects of firm-specific factors on the profitability of non-life insurance companies in Turkey. International Journal of Financial Studies, 3(4), 510-529.
- Öner Kaya, E. (2016). Financial Performance Assessment of Non-Life Insurance Companies Traded in Borsa Istanbul via Grey Relational Analysis. International Journal of Economics and Finance, 8(4), 277-288.
- Öner Kaya, E. (2023). Türkiye'de Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Finansal Sağlamlığının Z-Skoru Kullanılarak Ölçülmesi. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 58(1), 860-876.
- Özer, U. (2010). Kasko ve Trafik Sigortaları Kârlılık Değerlendirmesi. Reasürör, (76), 7-23.
- Öztürk Karaçor, Z., Mangır, F., Kodaz, Ş. S. & Kartal, M. (2017). Kamusal ve Özel Sermayeli Bankaların CAMELS Performans Analizi: Türkiye Örneği. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, ICEFM 2017 Özel Sayısı, 47-65.
- Prasad, K. V. N. & Ravinder, G. (2012). A Camel Model Analysis of Nationalized Banks in India. International Journal of Trade and Commerce – IIARTC, 1(1), 23-33.
- Sakarya, Ş. (2010). CAMELS Derecelendirme Sistemine Göre İMKB'deki Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca Özel Sayısı, 7-21.
- Shiu, Y.-M. (2004). Determinants of United Kingdom general insurance company performance. British Actuarial Journal, 10(5), 1079-1110.
- Simpson, S. N. Y. & Damoah, O. B. O. (2008). An Evaluation of Financial Health of Non-Life Insurance Companies from Developing Countries: The Case of Ghana (May 28, 2008). 21st Australasian Finance and Banking Conference 2008 Paper.
- Smajla, N. (2014). Measuring Financial Soundness of Insurance Companies by using CARAMELS Model – Case of Croatia. Interdisciplinary Management Research X, 600-609.
- Surya, M. & Sudha, B. (2020). Insurance Financial Soundness Indicator- Caramel Model. International Journal of Advanced Science and Technology, 29(1), 1234-1242.
- Swiss Re Institute (2022). World insurance: inflation risks front and centre, Sigma, No. 4/2022.
- Swiss Re Institute (2023). World insurance: stirred, and not shaken, Sigma, No. 3/2023.
- Thomson, J. B. (1991). Predicting bank failures in the 1980s, Federal Reserve Bank of Cleveland Economic Review, Quarter I, 27(1), 9-20.
- Türker Kaya, Y. (2001). Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu MSPD Çalışma Raporları, No: 2001/6.
- Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği [TSB] (2023). Mali Tablolar ve İstatistikler. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> adresinden 14.05.2023 tarihinde alınmıştır.
- Umut, M. (2020). Sigorta Şirketlerinin Mali Durumunun Çok Değişkenli Diskriminant Analiz Yöntemiyle İyi ya da Kötü Olarak Sınıflandırılması. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 12(22), 284-296.